LES(SENMODULE) 3: toespraken op een feestelijke dag, 30 juni 1960

1. Onderwerp/overzicht van deze lessenmodule

Op 30 juni 1960 werd Congo onafhankelijk. Bij deze gelegenheid gaf koning Boudewijn een toespraak, gevolgd door een niet-voorziene rede van Patrice Lumumba. Naast een analyse van de inhoud van beide teksten wordt ingegaan op het gebruik van het verleden dat beiden maken in een poging tot het scheppen van een collectieve herinnering. De verschillende lesfases:

1. Inleiding: Fragment van de toespraken en situering in de historische context
2. Translatie: Leerlingen lezen en analyseren beide toespraken aan de hand van vragen
3. Interpretatie: Leerkracht voert met de leerlingen een OLG, waarin hij/zij ingaat op de standplaatsgebondenheid van de twee sprekers, het begrip collectieve herinnering
4. Eventueel: kan de leerkracht met behulp van de lessuggesties/bronnensuggesties verder ingaan op:
    - de collectieve herinnering aan Lumumba (in Eerste, Tweede en Derde Wereld) of
    - de toespraak van Kasavubu op de dag van de onafhankelijkheid van Congo

2. Doelstellingen

Historisch referentiekader

- De leerlingen verdiepen hun kennis over de dekolonisatie aan de hand van de casus van Belgisch Congo.
- *(indien men ingaat op de collectieve herinnering aan Lumumba):* De leerlingen vergelijken de receptie van Lumumba in de eerste, Tweede en Derde Wereld. (synchrone verbanden)

Kritisch redeneren met en over bronnen

- Leerlingen herkennen verschillende lagen in de analyse van een tekstuele bron: de inhoud, de woordkeuze, de context …
- Leerlingen vergelijken twee teksten op bovenstaande punten en zien in dat er verschillende perspectieven mogelijk zijn op historische gebeurtenissen. Ze brengen die perspectieven in verband met de standplaatsgebondenheid van de auteur.

Kritische reflectie op beeldvorming over het verleden

- De leerlingen komen op het spoor van hoe het verleden wordt ingezet in politieke vertogen, met het oog op het scheppen van collectieve herinneringen, die actuele doelen moeten dienen.
- De leerlingen herkennen en duiden kritisch de kenmerken van een collectieve herinnering (aan de hand van het beide toespraken). Ze zijn in staat ook andere voorbeelden te geven van dergelijke collectieve herinneringen.
- De leerlingen zijn in staat kritische bedenkingen te uiten bij het gebruik van het verleden, en bij morele oordelen over geschiedenis.

3. Taken en verwachte leerlingenantwoorden

a) Inleiding/instap

De leerkracht laat als inleiding een audiovisuele versie van beide toespraken te horen ter gelegenheid van de Congolese onafhankelijkheid[1]. Dit geeft de leerlingen de kans om die iconische woorden niet alleen te lezen, maar ook eens te horen, wat historische sensatie teweeg kan brengen.
Kort onderwijsleergesprek:

- Waar en wanneer zouden deze toespraken gehouden zijn?
- Vervolgens wordt aan de leerlingen gevraagd wie en wat ze eigenlijk hoorden, enz

Op die manier wordt de voorkennis van de leerlingen geactiveerd, en de context geschetst van waarin de toespraak tot stand kwam:

"Na de periode van Congo Vrijstaat werd Congo in 1908 een Belgische kolonie. Het bestuur was in Belgische handen. De kolonie werd bestuurd door een zogenaamde koloniale 'Drie-Eenheid. Die was in de eerste plaats samengesteld uit de grote (commerciële en industriële) holdings die de economische exploitatie van de kolonie voor hun rekening namen. Naast hen stonden de katholieke missies, die het katholieke geloof en de beschaving wilden verspreiden in Belgisch-Congo, en daartoe grote delen van het onderwijs en de gezondheidszorg (in mindere mate) voor hun rekening namen. Ten derde was er dan de staat, bestaande uit het ministerie van koloniën die hoofdzakelijk buiten parlementaire controle om werkte, die de twee voorgaande leden van de 'Drie-Eenheid' beloofde te ondersteunen in hun acties.
Na de Tweede Wereldoorlog werd in Congo, net zoals in veel andere Europese kolonies, de drang naar onafhankelijkheid prangender. In 1955 ontwierpen de Belgen daarom een **Dertigjarenplan**: de kolonie zou geleidelijk aan worden voorbereid op onafhankelijkheid om in 1985 een echt onafhankelijke staat te worden. Dit was niet naar de zin van de meeste Congolezen die onmiddellijke onafhankelijkheid eisten. Zo ontstond er een sterke onafhankelijkheidsbeweging met twee nationalistische partijen:

- ABAKO (= Alliance des Bakongos) (o.l.v. Joseph Kasavubu): deze oorspronkelijk regionalistische partij had vooral aanhang in het gebied van Bas-Congo en richtte zich in eerste instantie ook op de etnische groepen uit dit gebied.
- Mouvement National Congolais (o.l.v. Patrice Lumumba): deze partij was voorstander van een unitair Congo. Hij is voorstander van een eengemaakt Congo en de vorming van een Congolese identiteit, die de verschillende bevolkingsgroepen overstijgt. Lumumba wilde zijn land los van het kapitalistische en communistische machtsblok in de wereld, resp. onder leiding van de VS en de USSR laten opereren. Op die manier eiste hij een waarachtig politiek en economisch zelfbeschikkingsrecht op voor Congo, los van België, de VS en het westen. Hij wilde een Derde Wereldland worden in de oorspronkelijke betekenis van het woord.

In 1959 waren er zware rellen in Leopoldstad (het huidige Kinshasa). De Belgen zagen in dat ze Congo geen dertig jaar meer als kolonie konden houden en beloofden na onderhandelingen met de verschillende Congolese partijen dat de kolonie het jaar daarop, in 1960, onafhankelijk zou worden. Er

[1] Via het internet is die heel gemakkelijk te vinden, door het ingeven van zoektermen als discours de Patrice Lumumba 30 juin 1960, b.v. op http://www.dailymotion.com/video/x11ei7u_discours-de-patrice-lumumba-30-juin-1960_news. Eventueel kan fragment uit docu van andere tijden: http://anderetijden.nl/programma/1/Andere-Tijden/aflevering/642/Lumumba (beide speeches na elkaar, fragmenten met ondertiteling) Fragment uit docu Histories (via het Archief https://onderwijs.hetarchief.be/media/histories-patrice-lumumba-21101999/SbVNSTaYaMD9XHenMxX6B1pG), biedt fragmenten uit de 3 speeches: Boudewijn, Kasavubu en Lumumba

werden voor het eerst verkiezingen in Congo gehouden: Kasavubu werd verkozen als president, Lumumba werd de eerste minister.
Op **30 juni 1960** was het eindelijk zo ver: Congo werd onafhankelijk. Er werd een grote plechtigheid gehouden Koning Boudewijn was naar Kinshasa gereisd om de feestelijkheden bij te wonen. Er waren twee speeches voorzien: eentje van Koning Boudewijn en eentje van president Kasavubu. Onverwacht nam ook premier Lumumba het woord …"

(Vooraf of achteraf kan er ingegaan worden op:
- De ruimere dekolonisatiebeweging in Azië en Afrika
- De ruimere achtergrond Koude Oorlog)

b) Probleemstelling

De toespraak van Lumumba bevatte veel verwijzingen naar het verleden, die van Boudewijn ook. Waarom was dat? Waarom blikte men op onafhankelijkheidsdag ook achteruit, i.p.v. alleen vooruit? Welk beeld hingen beiden op van het verleden? Waarom dat beeld, en tot welk doel moest dat beeld dienen?

c) Lessequens 1: vergelijkende analyse van de toespraken van Boudewijn en Lumumba, en invulling notie collectieve herinnering

Opmerking: De vertaling van de integrale toespraken bevindt zich achteraan het document.

FASE 1: TRANSLATIEVRAGEN. Dit kan via individueel werk – na het lezen kunnen de leerlingen per twee hun antwoorden overlopen. (think- pair- share)
De toespraak van koning Boudewijn was aangekondigd, die van Lumumba niet. Dat was niet het enige verschil tussen beide toespraken. Inhoudelijk liepen ze mijlenver uiteen. Breng in eerste instantie (eventueel: met behulp van onderstaand schema) die verschillen in kaart.

	TOESPRAAK BOUDEWIJN	TOESPRAAK LUMUMBA
Tot wie richt hij zich? Wie spreekt hij aan?	Tot de aanwezige notabelen (Belgen, Congolezen, buitenlandse ambassadeurs), enkel tot mannen	Tot het HELE Congolese volk (niet tot de aanwezige notabelen), vrouwen inbegrepen
Bij wie ligt de verdienste voor de onafhankelijkheid?	Bij de Belgen en Leopold II	Bij de Congolezen
Welk proces leidde tot de onafhankelijkheid?	Het beschavingswerk van de Belgen en Leopold II	De strijd gevoerd door de Congolezen
Hoe werd de onafhankelijkheid toegekend? Wie nam het initiatief?	De Belgen verleenden vrijwillig de onafhankelijkheid	De Congolezen moesten ze afdwingen via strijd
Rol van België in het Congolese kolonialisme?	Groot en positief: België stuurde z'n beste krachten om Congo te beschaven	Erg negatief: de Belgen brachten lijden, miserie en onderdrukking

De daden van België in de koloniale periode?	België zorgde voor: - Einde van de Arabische slavenhandel - Beschaving - De uitbouw van medische hulpverlening en hospitalen - Verbeterde landbouw - Steden - De uitbouw van economische activiteit - onderwijs	België zorgde voor - Vernederende slavernij - Barbarij - Moordpartijen en bloedbaden onder de Congolezen - Onder de uitbuiting en slavenarbeid bleven de Congolezen honger lijden - Segregatie in de steden - Dwangarbeid, uitbuiting - Onderdrukking van de Congolezen i.p.v. emancipatie
Wie krijgt vooral agency toebedeeld?	de Belgen	de Congolezen
Gebruik wij/zij-tegenstelling? Zo ja, wie is wie?	Ja: - wij = Belgen - zij = Congolezen	Ja: - wij = Congolezen - zij = Belgen
Visie op de toekomstige relaties tussen België en Congo?	Hij stelt België a.h.w. boven Congo; heel paternalistisch geeft hij aan dat België Congo voort wil helpen, hij geeft goede raad mee, en drukt de Congolezen op het hart de Belgische verwezenlijkingen in ere te houden	Lumumba stelt dat de Belgen Congo enkel mogen helpen, op expliciete Congolese vraag, anders moeten ze zich niet bemoeien. Hij drukt op de zelfbeschikking van Congo: het land zal voor zichzelf wel zorgen, en tonen dat het de zaken beter zal aanpakken dan België, en wél zorgen voor sociale rechtvaardigheid, verdeling rijkdom, gelijkheid onder het volk etc.

FASE 2: INTERPRETATIEVRAGEN. In een onderwijsleergesprek gaat de leerkracht met de leerlingen in op de verhouding tussen beide toespraken, en op het gebruik van het verleden erin. De leerlingen hebben in een voorgaande lessequens gezien wie Lumumba was.

- Hoe zou je de **verhouding tussen beide toespraken** omschrijven? *Of eventueel al aangeven dat Lumumba de speech van Boudewijn zag en concreter vragen:* hoe kan je zien dat Lumumba vooraf wist wat Boudewijn zou zeggen?
  Het lijkt er sterk op dat de toespraak van Lumumba een rechtstreeks antwoord wilde bieden op de woorden van Boudewijn. Lumumba herhaalde niet alleen woordelijk zinsneden uit Boudewijns toespraak, maar je kan ook, uit bovenstaande schematische weergave, afleiden dat hij elk punt dat Boudewijn maakte, weerlegde met zijn versie van en kijk op het (post)koloniale gebeuren.
  Dit kan aangevuld worden met een fragment uit de documentaire 'de moord op Lumumba' van Andere Tijden: http://anderetijden.nl/programma/1/Andere-Tijden/aflevering/642/Lumumba.
  Volgens Van Lierde, een medewerker van de Congolese premier, las Lumumba de speech op voorhand. (wat niet vreemd is – de journalisten kregen immers op voorhand een versie op papier) // zelfde verhaal in docu 'histories' via het Archief: https://onderwijs.hetarchief.be/media/histories-patrice-lumumba-21101999/SbVNSTaYaMD9XHenMxX6B1pG

- Beide sprekers besteden in hun toespraak veel aandacht aan het verleden. Hoe kijken ze beiden naar het **koloniale verleden**? Welk **beeld** schetsen ze ervan?
  Ze schetsen beiden een erg uiteenlopend beeld van het koloniale verleden. Boudewijn haalt enkel positieve elementen uit het verleden aan, Lumumba enkel negatieve. Het deel over het koloniale verleden in beider toespraken staat dan ook diametraal tegenover elkaar.

- Beide sprekers willen een bepaald beeld van het verleden vastzetten in het collectieve geheugen van de mensen, de collectieve herinnering.
  - Hoe kan de **standplaatsgebondenheid van de sprekers** verklaren dat ze precies dat beeld willen vastleggen? (**Standplaatsgebondenheid** betekent dat ieders denken en handelen bepaald wordt door de positie waarin hij/zij zich bevindt. De standplaats wordt bepaald door de persoonlijke omstandigheden (bijvoorbeeld leeftijd, geslacht, opvoeding, opleiding, godsdienst en persoonlijke ervaringen…), de sociale positie (heerser of de geregeerde, veel aanzien of weinig, rijk of arm, autochtoon of allochtoon…) en de historische situatie waarin iemand leeft (economische crisis, oorlog, …).)
  - **Waarom** zouden ze dat doen? **Welk doel** streven ze na met zo'n specifieke lezing van het verleden?

  Koning Boudewijn was de Koning van België sinds 1950. Hij is het jonge, blanke, Belgische staatshoofd en de vertegenwoordiger van de (ex-)koloniale mogendheid. Hij wil een positief beeld in de collectieve herinnering vastzetten: een van zijn voorgangers, zijn overgrootoom Leopold II was de eerste kolonisator van Congo. Nadien hebben heel wat Belgen gewoond en gewerkt in de kolonie. Hij spreekt zo waardering uit over de handelingen van zijn voorganger en onderdanen. Vanuit een heel eurocentrische, blanke visie gaat hij er nog steeds van uit dat 'de Belgen' beschaving naar Congo brachten en dat het leven er sinds de komst van de Belgen op vooruit ging.
  Hij wil ook dat België op de internationale scène een goede beurt maakt. (In tegenstelling tot het einde van de 19de eeuw: Leopold II kreeg heel wat internationale kritiek over het regime in Congo) Hij wil dat Congo een bevoorrechte (economische) partner blijft, wat belangrijk was gezien de grote belangen van Belgische bedrijven (o.a. Société Générale) in Congo.
  Patrice Lumumba is de eerste, jonge en zwarte premier van het land, hoofd van het Mouvement Nationale Congolais, een unitaristische Congolese partij. (Hij is voorstander van een eengemaakt Congo en de vorming van een Congolese identiteit, die de verschillende bevolkingsgroepen overstijgt.) Tijdens de Belgische kolonisatie was hij een évolué, lid van de Congolese bovenklasse die 'geleerd' hadden zich 'westers' te gedragen. Deze groep werd echter nooit evenwaardig aan de blanke kolonisatoren geacht. Als voorzitter van de MNC is hij mee verantwoordelijk voor de snelle dekolonisatie. Hij heeft ook heel wat internationale uitstraling, door zijn deelname aan internationale conferenties.
  Hij wilde vooral het onrecht aanklagen dat de Congolezen is aangedaan gedurende de ganse koloniale periode. Op die manier wil hij een beeld vastzetten van een moedig en dapper volk, dat ondanks alles bleef doorgaan, en uiteindelijk op eigen kracht onafhankelijkheid verwierf. Meteen houdt zijn beeld een waarschuwing in, om zich niet opnieuw te laten knechten door België en blanken algemeen (ook hij weet dat heel wat Belgische bedrijven nog heel wat macht hebben in Congo). Hij was één van de gezichten van de onafhankelijkheidsstrijd. Hij herinnert zijn achterban en bij uitbreiding alle Congolezen eraan waarom ze vochten voor

onafhankelijkheid. Hij spreekt hen in de aanspreking dan ook aan. Hij brengt bij hen de gezamenlijke strijd in herinnering, benadrukt hun samenhang tegen de gemeenschappelijke tegenstander: de Belgen. Zo werkt hij mee aan **Congolese identiteitsvorming** waarin de gemeenschappelijke onafhankelijkheidsstrijd een belangrijke mijlpaal is. We herkennen hier typische mechanismen in het proces van collectieve identiteitsopbouw: Lumumba probeert via zijn speech een sterk wij-gevoel onder de Congolezen te creëren. Hij plaatst de Congolezen (in-group) tegenover de Belgen (out-group), namelijk:

- hij beschrijft het slachtofferschap van de in-group als gevolg van de daden die de out-group stelde,
- het heldendom van de in-group die streed tegen de out-group voor de onafhankelijkheid,
- hij schrijft positieve kenmerken toe aan de aan de in-group,
- hij schrijft negatieve kenmerken toe aan de out-group.

Bovendien is hij politicus die verkozen is door de Congolese bevolking. Hij zet zijn succes op deze manier vast in de collectieve herinnering. En hoopt waarschijnlijk dat het in de toekomst tot een herverkiezing leidt.

- (Indien het hierboven nog niet aan bod kwam:) We zouden de visie van Boudewijn ook eurocentrisch kunnen noemen. Hoezo?

  Nog even (laten) herhalen wat eurocentrisme is: het bekijken van bv de geschiedenis door een Europese bril, vanuit het westers superioriteitsdenken. Boudewijn gaat er nog steeds van uit in zijn speech dat de Belgen de beschaving naar Congo brachten. Dat de Congo de Belgische tussenkomst nodig had en in de toekomst nodig zal blijven hebben. Zijn houding blijft paternalistisch. Hij gaat er niet van uit dat er beschaving of vooruitgang in Congo was voor de komst van de Belgen.

- Welke **kenmerken** leid je in het algemeen af over **'collectieve herinnering'**, zoals we dit gebruik van het verleden in de brede samenleving noemen? Wat is het verschil met geschiedenis?

  Samen met de input van de leerlingen komen tot een definitie: Een collectieve herinnering is een heel selectieve, eenzijdige, ongenuanceerde lezing van het verleden, ten dienste van een actueel doel (zoals het creëren van een groepsidentiteit, waardenoverdracht, burgerzin, sociale cohesie etc.), en het wordt vaak van bovenaf (door een overheid) gecreëerd.

  In tegenstelling tot geschiedenis/geschiedschrijving waarin een historicus probeert wel genuanceerd te zijn en meerdere standpunten te belichten. In principe huldigt geschiedschrijving ook geen (politiek) actueel doel.

- Kan je nog **voorbeelden** noemen van zo'n **collectieve herinneringen** gestuurd van overheidswege, in onze samenleving in binnen- en/of buitenland?

  De leerlingen putten hierbij uit hun voorkennis, bv de collectieve herinnering aan Leopold II en Congo Vrijstaat. De leerkracht kan verdere tips geven, door te verwijzen naar bestaande mythes, zoals b.v. de Guldensporenslag. Ook kan verwezen worden naar de instrumentalisering van de herinnering aan Eerste en Tweede Wereldoorlog en holocaust in resp. het streven naar vredesopvoeding en de strijd tegen onverdraagzaamheid, racisme en extreem-rechts.

- Wat leren we uit deze toespraken over het werken met **historische bronnen**? Heeft het altijd zin om bronnen alleen maar te beoordelen op hoe **objectief** te zijn? En kunnen tegengestelde bronnen beiden een kern van waarheid bevatten? Beargumenteer je antwoord.

De leerlingen zien in dat het in de analyse van bronnen niet altijd hoeft te gaan over de vraag of een bron objectief en betrouwbaar is. Afhankelijk van de vragen die je stelt aan de bron, kan die ook voor heel andere zaken erg interessant zijn. In het geval van de twee toespraken: ze leren ons veel over hoe blank en zwart (zonder dat we dat ten volle mogen veralgemenen) het koloniale verleden volledig tegengesteld percipieerden. Terwijl de ene exclusief focusten op de positieve zaken, belichtten de anderen enkel het negatieve. Dit toont aan hoe belangrijk het in acht nemen van meerdere perspectieven in geschiedenis wel is.

- Hoe zouden we dit (letterlijk en figuurlijk zwart-wit) beeld van het verleden kunnen aanvullen en nuanceren? Stel dat je een paper zou moeten schrijven over de geschiedenis van Congo als Belgische kolonie: welke bronnen zou je dan nog gebruiken?
  Hier kunnen leerlingen over nadenken. Ze zouden voor een paper op zoek kunnen gaan naar een goede historische studie over de geschiedenis van Congo, die dit beeld nuanceert. Als ze op zoek gaan naar primaire bronnen, zouden ze zoeken naar meerdere getuigenissen van Congolezen en Belgen over de kolonisatie. Dit zullen wij ook in de volgende lessen doen.

d) *Lessuggesties voor lessequens 2: de perceptie en representatie van Patrice Lumumba in het begin van de jaren 1960 en doorheen de Koude Oorlog: vergelijking tussen het kapitalistische Westen, en het communistische Oosten en de Derde Wereld*

In een volgende stap wordt – kort – het beeld onderzocht dat van Patrice Lumumba leefde in het kapitalistische Westen. Dit gebeurt aan de hand van een geheim CIA-telegram van 11 augustus 1960. De vragen die hierbij worden gesteld zijn de volgende:

- Hoe wordt Lumumba voorgesteld?
  Lumumba wordt voorgesteld als pro-communistisch. Tevens gelooft de CIA dat Lumumba zal proberen de regering en het parlement omver te werpen, en Congo onder een communistisch bewind te brengen.
- Wordt dat beeld hard gemaakt, met bewijs?
  Dat gebeurt niet. Op geen enkel ogenblik verwijst men naar concrete documenten of gesprekken die zwart op wit kunnen aantonen dat Lumumba effectief een communistische machtsovername plande, of steun kreeg van de Sovjets.
- Welke plannen heeft de CIA in gedachten m.b.t. Lumumba?
  De CIA wil Lumumba politiek uitschakelen. (Uiteindelijk wordt Lumumba uitgeschakeld, niet alleen politiek, maar ook fysiek. Hij wordt vermoord. Belgen zijn in de moord overigens betrokken.)[2]

Telegram From the Station in the Congo to the Central Intelligence Agency, Leopoldville, August 11, 1960. 0731 (In 36351). Ref Dir 44012 (Out 55588)

Source: Central Intelligence Agency Files, Job 78–00435R, DDO/ISS Files, Box 1, Folder 3, [cryptonym not declassified] Ops. Secret; Rybat; [cryptonym not declassified]; Priority. Received at 1737Z. http://history.state.gov/historicaldocuments/frus1964-68v23

1. Although Congo political situation chaotic and it difficult predict eventual outcome, Embassy and Station believe Lumumba moving left and Commie influence increasing. Unless he stopped near future, believe he will become strongman, eliminating moderate opposition and establishing regime under influence if not fully controlled by Commies. Thus believe fall Lumumba would assist Western objectives.
2. Lumumba faced by mounting but apparently uncoordinated and disorganized opposition in parliament and streets. Opposition appears based on tribal jealousies, fear that Lumumba plans play strongman role eliminating opposition leaders and belief held by many Congolese that he pro-Communist or under Communist control. However tribal and personal jealousies and lack political acumen opposition leaders preventing concerted action and organized effort defeat govt in parliament. Per Embtel sent Wash 3593 (anti-Lumumba forces endeavouring embarrass govt and even considering coup d'etat or assassination. Station counseling [Identity 1] and other contacts adhere legal means ousting Lumumba. Urging them to coordinate efforts and obtain sufficient votes topple govt in senate. Reminding [Identity 1] and others that if they act prematurely it will give Lumumba opening to move against opposition, perhaps arresting leaders and or attempting eliminate senate. Also illegal overthrow would force hand United Nations.

[2] Wie verder wil lezen over de CIA betrokkenheid of plannen bij de eliminatie van Lumumba, zie http://www.intelligence.senate.gov/pdfs94th/94465.pdf: het betreft een VS Senaatsrapport getiteld 'Alleged assassination plots involving foreign leaders. An interim report of the select committee to study governmental operations with respect to intelligence' (1975), da took extra bronnen bevat. Meer informative over de allesbehalve neutral rol van de VN en haar secretaris-generaal Dag Hammarskjold in de turbulente anti-Lumumba operatie, kan gevonden worden via http://images.library.wisc.edu/FRUS/EFacs/1958-60v14/reference/frus.frus195860v14.i0011.pdf, dat heel wat bronnen en informatie bevat over communicatie VS-VN. Zie hierover ook een te verschijnen boek: Gerard, E. & Kucklick, B. (2015), *Death in the Congo. Murdering Patrice Lumumba*. Cambridge MA: Harvard University Press.

3. Most opposition groups favor some form confederation in place present federal system. This development appears stem from fear of Lumumba and tribal loyalties. View this situation we forced go along with confederation approach if wish work against Lumumba. However, decentralization has many disadvantages such as opening way for Soviets to penetrate one govt at a time, possibility of paramilitary and subversive ops directed against other provinces from Lumumba controlled orientale, possibility of increased anarchy (if this be possible) resulting from division responsibilities which would open way for Communist penetration. Many problems would merely be transferred from Leop to provincial capitals where it would be more difficult for KUBARK and ODYOKE to follow them.
4. View situation Station recommends following steps which coordinated with Ambassador4 be taken shore up Western position Congo:
A. Use all Embassy and KUBARK contacts particularly [Identity 1] to influence senate to act as balance wheel to Lumumba, Gizenga and other who appear favor bloc. This respect senate would take position against bloc intervention or other acts inimical Western position.
B. Launch extensive [less than 1 line not declassified] campaign ([less than 1 line not declassified] meetings) by assisting local political groups with the funds and guidance to take anti Commie line and oppose Lumumba.
C. Expand political action operations seeking out and recruiting additional political leaders with view to influencing opposition activities. Would try avoid premature action and organize efforts to mount a no confidence vote in one or both houses of parliament. Presently believe senate offers best chance win such vote. Immediate goal would be replace present govt with more moderate coalition headed by [Identity 1]. He appears be only opposition leader with hope of rallying opposition groups.
D. Attempt infiltrate govt with KUBARK controlled assets such as [name not declassified] to obtain political intel and try limit influence Commies and incompetent Congolese officials, many of whom fail realize gravity situation and do not understand steps taken by them leading Congo to chaos and opening way for future Commie takeover.
E. Bring about call constituent assembly once opposition organized with view writing constitution acceptable majority on basis desires and Congo mores.
F. Cultivate and attempt recruit members current govt to keep foot in Lumumba camp. Although believe would be better oust him, do not want become tied irrevocably to opposition, if it not able achieve goals. Also would use such assets to try moderate Lumumba govt and obtain political intel.
5. Recognize above campaign involves large expenditures and offers no guarantee success. Even if campaign successful our work only beginning as political and economic chaos will continue forseeable future. Also wish stress Lumumba and company well organized, opposition disorganized, Station faced with problem finding, developing and recruiting [less than 1 line not declassified] and political action assets, few if any of opposition appear understand parliamentary methods needed change govt. However, all Station efforts concentrated this campaign on crash basis as political pot may boil over any time and action necessary now.
[Omitted here is further discussion of the proposal.]

De vraag stelt zich vervolgens naar de ruimere beeldvorming over Lumumba:

- Was iedereen in het Westen het eens met de erg anti-Lumumbastemming? Leg kort uit.
  Neen: in Londen protesteerden duizenden mensen tegen de moord op Lumumba, en protesteerden ze tegen de anti-Lumumbahouding van België en de Verenigde Naties. Er bestonden dus ook tegenstemmen in de Westerse wereld, die niet akkoord gingen met de erg negatieve houding van Westerse regeringen algemeen en de Belgische regering in het bijzonder tegenover Patrice Lumumba.
- Welke representatie van Patrice Lumumba deed zich voor in andere delen van de wereld, meer bepaald in de toenmalige Koude Oorlogscontext, in het communistische machtsblok, en in de Derde Wereld? Verklaar ook de specifieke representaties.

In de Derde Wereld werd Lumumba als een held van de dekolonisatie gezien. In de communistische wereld werd Lumumba ook heel positief gepercipieerd, omdat hij zich verzette tegen de kapitalistische krachten in Congo, en op kwam voor gelijkberechtiging en zelfbeschikking.

De leerlingen kunnen hiertoe vrij informatie opzoeken via het internet. Eventueel kan de leerkracht een aantal hints geven, zoals:

- Bekijk de westerse pers de dag na de Congolese onafhankelijkheid (b.v. http://partners.nytimes.com/library/world/africa/600701lumumba.html)
- Bekijk de westerse pers toen het nieuws van de moord op Lumumba bekend werd ca. half februari 1961 (b.v. BBC-news van 19 februari 1961 over ‘Lumumba rally clashes with UK police’ (http://news.bbc.co.uk/onthisday/hi/dates/stories/february/19/newsid_2748000/2748931.stm)
- Bekijk ook de pers en de toenmalige reacties wereldwijd meer algemeen voor deze periode (b.v. https://www.wodumedia.com/50-years-ago-the-world-in-1961/a-mob-surrounds-flaming-auto-belonging-to-the-u-s-embassy-in-cairo-egypt-on-february-15-1961-after-setting-it-on-fire-during-protest-of-death-of-patrice-lumumba-in-the-congo-lumumba-was-a-congole/)
- Lees over de hetze (vanaf de jaren 1960 tot op heden) over een ‘Lumumba’drankje in Wenen http://derstandard.at/1297821366449/Brickners-Blog-Rassistisch-trinken
- In het communistische wereldblok werd Lumumba gerecupereerd als slachtoffersymbool van kapitalistische agressie, en gerepresenteerd als een held, die opkwam voor de vrijheid van volkeren en voor vrede. Zeker in de USSR werd hij heel expliciet opgevoerd. Aan de leerlingen kan in dat verband worden meegegeven als hint: universiteit, en postzegel. Zie de links hieronder in dat verband:
    - http://blacksonstamp.omeka.net/items/show/40 over de uitgave van een Lumumba-postzegel in de USSR
    - http://www.rudn.ru/en/?pagec=49 & http://nl.wikipedia.org/wiki/Universiteit_van_de_Vriendschap_der_Volkeren over de verandering in naamgeving op 22 februari 1961 van een universiteit in Moskou naar Patrice Lumumba’s Universiteit van de Vriendschap der Volkeren.

e) ***Lessuggestie voor Lessequens 3:*** ***de perceptie en representatie van Patrice Lumumba vandaag in België***

Hoe wordt de figuur van Lumumba vandaag gerepresenteerd, in de brede samenleving België? Daartoe worden uittreksels geanalyseerd uit het erg succesvolle en wijdverbreide boek van David Van Reybrouck, *Congo. Een geschiedenis*, Amsterdam: De Bezige Bij, 2010. Dit boek is een nationale en internationale bestseller, werd vertaald in o.m. Frans, Engels, Noors, Zweeds, Italiaans, Deens, Duits, Pools en Fins, en drong in 2014 door tot de finale van de prestigieuze *Cundill Prize in historical literature*, beheerd door de McGill Universiteit in Montreal (Canada).

- Nagegaan wordt hoe de auteur Lumumba, en zijn toespraak omschrijft. Haal de krachtlijnen uit het citaat van David Van Reybrouck, en houd ze kritisch tegen het licht van wat we inmiddels weten over de situatie van toen, en confronteer ze met het eerder gegeven CIA-telegram van 11 augustus 1960 (citaat 1). Beoordeel tot slot welk standpunt Van Reybrouck eigenlijk inneemt t.a.v. het koloniale verleden, en bij uitbreiding de Congolezen (citaat 2).

Van Reybrouck schrijft in nogal negatieve termen over Lumumba's toespraak als hij stelt dat "'in vergelijking met de waarlijk grandioze speeches uit de geschiedenis [...] bevatte die van Lumumba meer terugblik dan vooruitblik, meer woede dan hoop, meer rancune dan grootmoedigheid en dus meer rebellie dan staatsmanschap'." Dit klopt nochtans niet helemaal. Lumumba's speech bestaat immers uit drie delen: een relaas over het verleden, een overgang naar het heden, en een oproep voor de toekomst.
Van Reybrouck hanteert het pejoratieve begrip 'opruiend' twee keer om de toespraak van Lumumba te karakteriseren. In de bredere context van het toenmalige tijdsgebeuren had de toespraak ongetwijfeld iets opruiend. Van Reybrouck laat echter na de heel specifieke context van de speech te belichten. Hij vermeldt elders wel dat ze een reactie was op de in zijn ogen te verzoenende speech van Kasavubu, maar niet op die van Boudewijn. Lumumba's speech dient immers echter begrepen als een rechtstreeks antwoord op die van Boudewijn. Gezien Boudewijn enkel de positieve aspecten van het Leopoldistische en Belgische kolonialisme in de verf zette, en de onderdrukking van het Congolese volk volledig negeerde, kan dit evengoed als opruiend worden beschouwd. Van Reybrouck bekijkt de toespraak echter niet zozeer in dit kader, maar in het gebrek aan staatsmanschap van Lumumba, wat een erg blank perspectief is op de gebeurtenissen. Hij geeft ook aan dat Boudewijn 'ziedend was en tot in het diepst van zijn ziel gegriefd'. Opnieuw negeert hij het gegeven dat hetzelfde gevoel wel eens kon geleefd hebben onder veel Congolezen na het aanhoren van de erg paternalistische toespraak van Boudewijn…
Van Reybrouck typeert Lumumba's toespraak als 'groots in zijn portee, maar problematisch in zijn effect'; ze gaf blijk van 'meer rebellie dan staatsmanschap' op een erg ongelukkig moment, net toen Congo zich als onafhankelijke staat moest bewijzen, en eenheid onder de Congolezen nodig was. Van Reybrouck lijkt hier de verantwoordelijkheid voor de mislukte dekolonisatie in de schoenen van Lumumba te willen schuiven, daarbij de inmenging van Westerse mogendheden (België, VS en haar CIA zoals bleek uit eerder gebruikte CIA-telegram etc.) minimaliserend. Bovendien verwijt hij Lumumba verdeeldheid te stichten onder het Congolese volk i.p.v. te verzoenen. Dit blijkt nochtans niet uit de toespraak zelf, tenzij je echt woorden (die verwijzen naar een unitaire in plaats van federale eenheid – Lumumba was voorstander van unitarisme) enorm buiten proporties gaat opblazen, en dus de toespraak eigenlijk serieus onrecht aandoet.
[noot voor de leerkracht] Ook op andere plaatsen herleidt Van Reybrouck de inmenging van Westerse mogendheden teveel tot minimalistische proporties, en schuift hij de schuld voor de chaos in 1960 af op de Congolezen zelf. Zie b.v. broncitaat 2 over de hoofdrolspelers van de mislukte dekolonisatie. In eerste instantie lijkt Van Reybrouck in dit citaat de betrokkenheid van buitenlandse mogendheden in de mislukte Congolese dekolonisatie te erkennen, maar dan schuift hij de verantwoordelijkheid toch weer exclusief in de schoenen van vier personen, alle Congolezen,

daarmee elke Westerse betrokkenheid ontkennend en ontlopend. Bovendien suggereert hij een misplaatste continuïteit met een Afrikaans verleden, dat hij tussen de regels door als primitief, zelfs achterlijk en in elk geval als 'gewelddadig' bestempelt. Ook de opmerkingen over het galatenue van Boudewijn dat nageaapt wordt, doen impliciet uitschijnen hoe weinig origineel (en bij uitbreiding niet in staat waren hun land te besturen zonder de Belgen) de Congolezen wel waren. Dat Lumumba zo'n uniform niet had, wordt hier fijntjes genegeerd… Uit dit alles blijkt het erg blanke perspectief dat Van Reybrouck inneemt, en blijkt ook een vorm van blank superioriteitsdenken ten opzichte van de zwarte Congolese bevolking.

David Van Reybrouck, Congo. Een geschiedenis, Amsterdam: De Bezige Bij, 2010: over de toespraak van Lumumba, die hij 2x 'opruiend' noemt

"Het was inderdaad een beklijvende tekst [Lumumba's toespraak]. Zoals alle grote redes maakte hij [Lumumba] de abstracte geschiedenis duidelijk aan de hand van concrete details en illustreerde hij het grote onrecht met talloze tastbare voorbeelden. Maar zijn timing was bepaald ongelukkig. Dit was de dag waarop Congo zijn onafhankelijkheid verwierf, maar Lumumba sprak alsof de verkiezingscampagne nog volop bezig was. Te zeer behept met het verwerven van onsterfelijkheid, te zeer verblind door de romantiek van het panafrikanisme, vergat hij, die toch de grote unitarist van Congo was, dat hij zijn land op die eerste, autonome dag eerder moest verzoenen dan verdelen. Hij pretendeerde de stem van het volk te verwoorden – dat paste binnen de geëxalteerde retoriek van die tijd – maar het volk stond niet als één man achter hem. Tenslotte had hij minder dan een derde van de stemmen gehaald. Lumumba's rede was daardoor groots in zijn portee, maar problematisch in zijn effect. En in vergelijking met de waarlijk grandioze speeches uit de geschiedenis – de Gettysburg Address van Abraham Lincoln uit 1863 ('a government of the people, by the people, for the people, shall not perish from the earth'), de eerste toespraak van Winston Churchill als Engelse premier op 13 mei 1940 ('I have nothing to offer but blood, toil, tears, and sweat'), de rede van Martin Luther King in 1963 ('I have a dream'), de woorden waarmee Mandela in 1964 zijn rechters toesprak over democratie ('It is an ideal which I hope to live for and achieve But if needs be, it is an ideal for which I am prepared to die') of de acceptance speech waarmee Barack Obama in 2008 de wereld in vervoering bracht ('Change has come to America') – bevatte die van Lumumba meer terugblik dan vooruitblik, meer woede dan hoop, meer rancune dan grootmoedigheid en dus meer rebellie dan staatsmanschap. (…) Na afloop was Boudewijn ziedend en tot in het diepst van zijn ziel gegriefd." (pp. 291-292)

David Van Reybrouck, Congo. Een geschiedenis, Amsterdam: De Bezige Bij, 2010: over de hoofdrolspelers in de mislukte dekolonisatie

"De Eerste Republiek werd gekenmerkt door een wirwar van namen van Congolese politici en militairen, Europese raadgevers, VN-personeel, blanke huurlingen en inheemse rebellen. Vier namen echter beheersten het spel: Kasavubu, Lumumba, Tshombe en Mobutu. Tussen hen ontspon zich een machtsstrijd die qua complexiteit en intensiteit niet hoefde onder te doen voor de koningsdrama's van Shakespeare. De geschiedenis van de Eerste Republiek is de geschiedenis van een bikkelharde afvalrace tussen vier mannen die voor het eerst het spel van de democratie moesten spelen. Een onmogelijke opdracht. Geen van hen had in eigen land ooit één dag onder een democratie geleefd. (…) Is het dan vreemd dat die eerste generatie Congolese politici worstelde met de democratische beginselen? Is het dan vreemd dat zij eerder leken op troonpretendenten die elkaar naar het leven stonden dan op verkozen bewindslieden? Bij de historische koninkrijken in de savanne leidde troonswisseling altijd tot een hevige machtsstrijd. In 1960 was het niet anders. Ging het er tenslotte niet om wie koning Boudewijn mocht opvolgen? Kasavubu was de eerste en enige president van de Eerste Republiek. Het gala-uniform dat hij voor zichzelf liet ontwerpen, was een exacte kopie van dat van Boudewijn. (…) Maar in 1965 werd hij aan de kant geschoven door Mobutu. Ook díens galatenue bleek even later afgekeken van dat van Boudewijn." (pp. 300-301)

Extra-suggesties:

- Om het belang te duiden van het perspectief dat auteurs van boeken (vulgariserend, wetenschappelijk etc.) innemen, en de noodzaak van kritische aandacht hiervoor, ware het erg interessant een gedetailleerde lezing te ondernemen van de hoofdstukken 7 en 8 van het boek van Van Reybrouck, handelend over de onafhankelijkheid van 30 juni 1960, en de vijf daaropvolgende jaren (7. Een donderdag in juni, pp. 285-296; 8. De strijd om de troon. De woelige jaren van de Eerste Republiek 1960-1965, pp. 299-349), en daarbij te letten op:
    - Inhoud: welke gebeurtenissen, betrokkenheden haalt hij aan, welke niet (b.v. rol CIA, VN, VS, USSR, mijnmaatschappijen, de Kerk, de ambtenarij, de politieke partijen in België en Congo, de regering, inlichtingendiensten etc.)?
    - Taalgebruik: welke connotaties schrijft hij welke actoren toe?
    - Bronnen: welke werken vermeldt hij wel, welke niet (b.v. de inzichten van Ludo De Witte en van de Lumumbacommissie inzake de moord op Lumumba?
    - Zijn conclusies aangaande de verantwoordelijkheden voor de mislukte dekolonisatie: wie houdt hij vooral verantwoordelijk?
    - Zijn perspectief en denkkader: is dat vooral een westers en blank denkkader, of een Congolees? (hoe wordt b.v. de voortdurende westerse inmenging in Congolese zaken beschouwd: als ‘vanzelfsprekend’, of als een inbreuk op de soevereiniteit van Congo?)

- Eventueel kan de leraar verder ingaan op de representatie van Lumumba in het Westen vandaag, die niet altijd negatief is. Ook vandaag bestaan tegenstemmen. In Duitsland werden de afgelopen jaren b.v. twee monumenten opgericht ter ere van Lumumba, in Leipzig en Berlijn[3]. In België krijgt Lumumba op korte tijd twee straatnamen[4]. Er is dus een verandering in perceptie: onder invloed van de Congolese diaspora? ….

[3] Zie voor meer precieze informatie over ontstaansgeschiedenis: http://www.die-linke.de/nc/die-linke/nachrichten/detail/artikel/lumumba-in-berlin/, http://radiookapi.net/actualite/2013/10/10/deux-statues-de-patrice-emery-lumumba-inaugurees-en-allemagne/, and http://www.lvz-online.de/gestaltete-specials/campus_online/koepfe/lumumba-denkmal-erinnert-an-afrikanischen-freiheitskaempfer/r-koepfe-a-70353.html.

[4] Bv. Artikel uit De Standaard van 29 juni 2018: http://www.standaard.be/cnt/dmf20180628_03588611

f) Besluit:

In een onderwijsleergesprek komt de leerkracht terug op deze twee hoofdlijnen van de les: de omgang met het verleden in de brede samenleving: collectieve herinnering en z'n kenmerken, en uiteenlopende interpretaties van het verleden.
Hieruit kan:

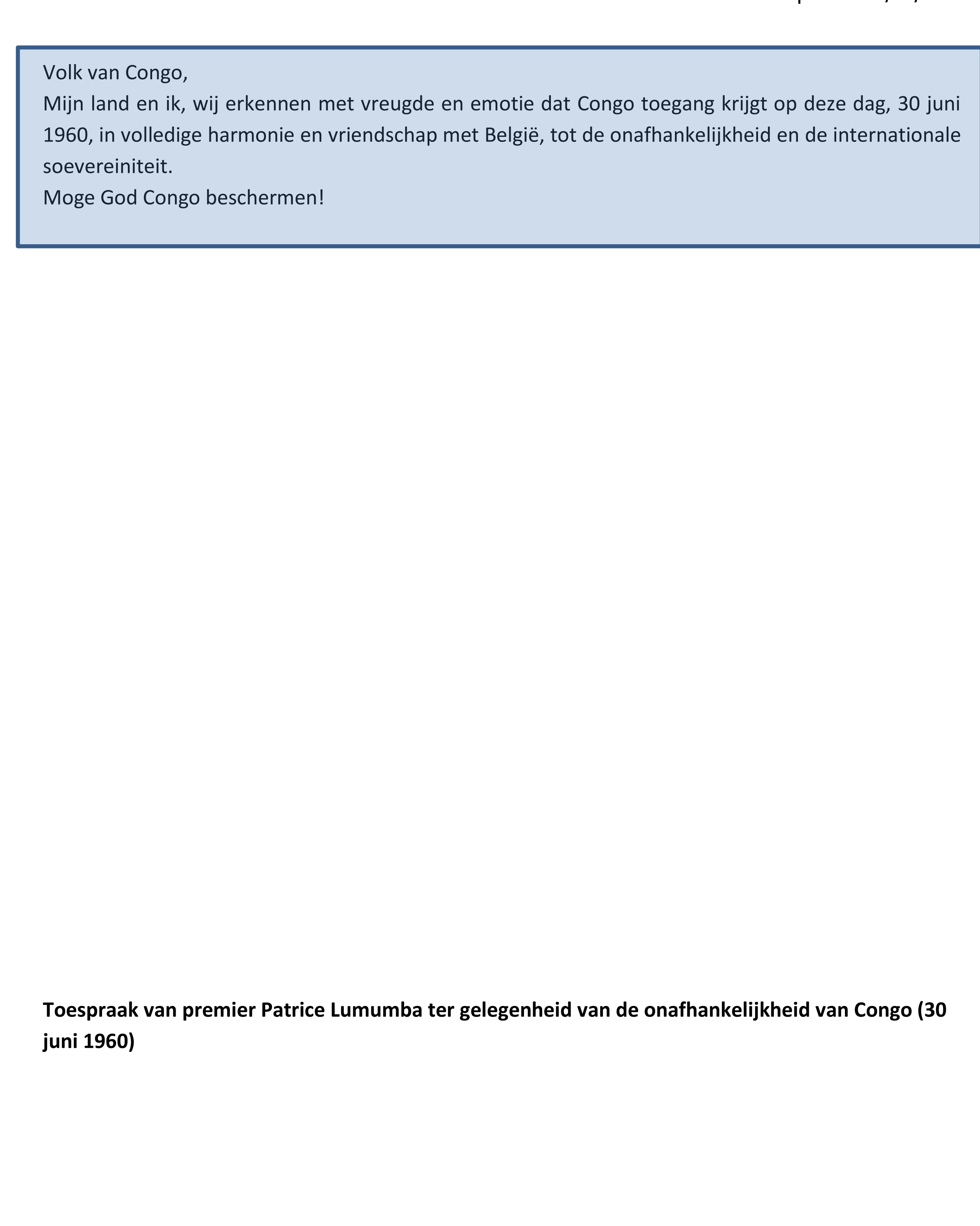
- een discussie voortvloeien over het wezen van geschiedenis, en of geschiedenis nu als fictie of niet mag worden beschouwd.
- de discussie worden aangaan over hoe het kolonialisme kan en/of moet worden benaderd in de geschiedenisles? Eerstens kan de leerkracht verschillende perspectieven aanhalen om naar het koloniale verleden te kijken, dit in historisch perspectief. In de koloniale periode zelf, en kort erna, werd de geschiedenis vooral vanuit blank, en triomfalistisch perspectief verteld. Vandaag maakt een postkoloniaal perspectief opgang: gekeken wordt vanuit blank en inheems perspectief, en vooral naar wat de ontmoeting tussen verschillende culturen teweegbracht. Er bestaat echter ook een neokoloniaal, nostalgisch perspectief, dat vooral de westerse verwezenlijkingen in de verf zet, i.p.v. ook een kritisch en genuanceerd perspectief in te nemen.
- Van daaruit kan dan de vraag worden gesteld hoe het koloniale verleden moet worden behandeld. Als eenzijdig negatief, of ook met inbegrip van positieve elementen? Als be- en veroordelend of niet? Deze discussies zijn niet exclusief Belgisch. Ook in andere landen worden deze discussies op het scherp van de snee gevoerd, denken we maar aan Frankrijk met z'n lois mémorielles, waarvan er één stelde dat ook de positieve verwezenlijkingen van het kolonialisme in het geschiedenisonderwijs voor het voetlicht moesten worden geplaatst. Het vervolg van de lessenreeks kan er dan ook in bestaan dat leerlingen in kaart brengen hoe in andere landen het verleden wordt gepercipieerd en gebruikt in de collectieve herinnering.

Toespraak van koning Boudewijn I ter gelegenheid van de onafhankelijkheid van Congo (30 juni 1960)

Mijnheer de president,
Heren,
De onafhankelijkheid van Congo is het eindresultaat van het werk dat is ingezet met de uitzonderlijke persoonlijkheid van koning Leopold II, en dat hij aanpakte met vastberaden moed en dat met volharding is voorgezet door België. Zij betekent een beslissend moment in de bestemming, niet alleen van Congo zelf, maar ik aarzel niet om het te zeggen, van heel Afrika.
Gedurende 80 jaar heeft België de beste van zijn zonen naar uw land gestuurd, eerst om het Congobekken te bevrijden van de afschuwelijke slavenhandel die uw bevolkingen uitdunde, later om de verschillende volkeren - die vroeger vijanden waren - dichter bij elkaar te brengen en zich voor te bereiden om samen de grootste van de onafhankelijke Afrikaanse staten te vormen; tenslotte om een gelukkiger leven te brengen aan de verschillende streken van Congo die U hier vertegenwoordigt in eenzelfde parlement.
Op dit historisch moment, moet onze gedachte uitgaan naar de pioniers van de ontvoogding van Afrika, en naar hen die na hun, van Congo gemaakt hebben wat het vandaag is. Zij verdienen evenzeer onze bewondering en uw erkentelijkheid, want het zijn zij geweest, die door hun beste krachten en zelfs hun leven te offeren aan een groot ideaal, u de vrede gebracht hebben en uw morele en materiële bezit hebben verrijkt. Zij mogen nooit vergeten worden, noch door België, noch door Congo.
Toen Leopold II het grote werk aanvatte dat vandaag zijn bekroning vindt, is hij niet naar hier gekomen als veroveraar maar als brenger van de beschaving.
Vanaf het begin heeft Congo zijn grenzen open gezet voor de internationale handel, zonder dat België ooit een alleenrecht heeft uitgeoefend dat uitsluitend op zijn eigenbelang gericht was. Congo heeft spoorwegen gekregen, allerlei zee- en luchtvaartlijnen, die door uw bevolkingen met mekaar in contact te brengen, hun eenheid hebben bevorderd en de landen verruimd hebben naar de wereld.
Een medische dienst, waarvan het op punt stellen meerdere tientallen jaar vroeg, is geduldig georganiseerd en heeft u bevrijd van vele verwoestende ziekten. Talrijke en opmerkelijk goed uitgeruste hospitalen zijn gebouwd. De landbouw is verbeterd en gemoderniseerd. Grote steden zijn gebouwd, en doorheen gans het land, vertonen de woonvoorwaarden en de hygiëne een opmerkelijke vooruitgang. Industriële ondernemingen hebben de natuurlijke bodemrijkdommen tot hun recht laten komen. De uitbreiding van de economische activiteit is aanzienlijk geweest; deze heeft de welvaart van uw bevolking verhoogd en heeft het land de technici gegeven die onmisbaar zijn voor zijn ontwikkeling.
Dankzij de missiescholen, evenals degene die de openbare machten oprichtten, kent de basiseducatie een aanzienlijke uitbreiding; een intellectuele elite is zich aan het vormen, waardoor uw universiteiten snel zullen groeien.
Een steeds aanzienlijker wordend aantal gekwalificeerde arbeiders in de landbouw, de industrie, ambachten, handel, administratie, gaan in alle lagen van de bevolking de individuele ontvoogding binnen brengen die de werkelijke basis van iedere beschaving vormt.
Wij zijn verheugd dat wij op deze wijze aan Congo - ondanks de grootste moeilijkheden - de onontbeerlijke middelen gegeven hebben die aan de basis liggen van een land dat op weg is naar ontwikkeling. De grote onafhankelijkheidsbeweging die gans Afrika meesleept, heeft bij de Belgische bewindsvoerders, het grootste begrip gevonden. Ten overstaan van het eensgezinde verlangen van uw

bevolkingen, hebben wij niet geaarzeld om U vanaf nu deze onafhankelijkheid toe te kennen. Aan u, heren, komt het toe om nu te tonen dat wij gelijk gehad hebben u te vertrouwen.
Voortaan bevinden België en Congo zich zij aan zij, als soevereine staten, maar door vriendschap verbonden en besloten om mekaar te helpen. Wij geven vandaag dan ook in uw handen de administratieve, economische, technische en sociale diensten terug, evenals de gerechtelijke organisatie, zonder dewelke een moderne staat niet leefbaar is. De Belgische vertegenwoordigers zijn bereid om u een loyale en open medewerking te verlenen.
Uw taak is immens en u bent de eersten om er zich rekenschap van te geven. De grootste gevaren die u bedreigen zijn: de onervarenheid van de bevolkingen zichzelf te besturen, de stammentwisten die vroeger zoveel kwaad hebben veroorzaakt en die tegen elke prijs niet opnieuw mogen beginnen, de aantrekking die buitenlandse grootmachten kunnen uitoefenen op bepaalde streken, klaar om te profiteren van het minste teken van zwakte.
Uw leiders zullen de moeilijke taak kennen om te regeren. Het algemene belang van het land zullen zij op de eerste plaats van hun bekommernissen moeten zetten, wat ook de partij is waartoe zij behoren. Zij zullen aan het Congolese volk moeten leren dat de onafhankelijkheid niet gerealiseerd wordt door de onmiddellijke genotsbevrediging, maar door de arbeid, door het respect voor de vrijheid van de ander en de rechten van de minderheid, door de verdraagzaamheid en door orde zonder dewelke geen enkel democratisch regime kan overleven.
Ik houd er aan hier een bijzondere eerbetuiging te betonen aan de strijdmachten die hun moeilijke taak met moed en niet ophoudende toewijding hebben volbracht. De onafhankelijkheid zal van iedereen inspanningen en offers vragen. U zal de instellingen moeten aanpassen aan uw opvattingen en aan uw noden, op een manier waardoor ze stabiel en evenwichtig worden. U zal ervaren administratieve kaders moeten vormen, de intellectuele en morele vorming van de bevolking intensifiëren, de muntstabiliteit behouden, uw economische, sociale en financiële organisaties beschermen.
Breng de toekomst niet in het gedrang door haastige hervormingen, en vervang de instellingen niet die België u overdraagt, zolang u niet zeker bent er betere te kunnen maken. Onderhoud met zorg de activiteiten van de medische diensten waarvan de onderbreking desastreuze gevolgen zou hebben, en die ziekten - waarin wij geslaagd zijn ze te onderdrukken -, opnieuw zouden doen verschijnen. Draag zorg voor het wetenschappelijke werk dat voor u een onschatbaar intellectueel patrimonium vormt.
Vergeet niet dat een serene en onafhankelijke rechtspraak een element van sociale vrede is; de garantie van het respect van het recht van iedereen verschaft een staat een grote morele autoriteit bij de internationale publieke opinie.
Aarzel niet u tot ons te wenden. Wij staan klaar om aan uw zijde te blijven om u te helpen met onze raad, om technici en ambtenaren te vormen die u nodig zult hebben. Afrika en Europa vullen elkaar wederzijds aan en zijn in samenwerking tot de schitterendste ontwikkeling geroepen. Congo en België kunnen een eersterangsrol spelen door een constructieve en vruchtbare samenwerking, in wederzijds vertrouwen.
Mijne heren,
De ogen van de hele wereld zijn op u gericht. Op het moment dat Congo zelfstandig zijn eigen levenswijze kiest, wens ik dat het Congolese volk het geheel van zijn geestelijke, morele en religieuze waarden mag bewaren en ontwikkelen, waarden die gemeenschappelijk zijn en die politieke wisselingen, rasverschillen of grenzen overschrijdt.
Blijf één, en u zal u waardig tonen om de grote rol, waartoe U geroepen bent, te spelen in de geschiedenis van Afrika.

Volk van Congo,
Mijn land en ik, wij erkennen met vreugde en emotie dat Congo toegang krijgt op deze dag, 30 juni 1960, in volledige harmonie en vriendschap met België, tot de onafhankelijkheid en de internationale soevereiniteit.
Moge God Congo beschermen!

Toespraak van premier Patrice Lumumba ter gelegenheid van de onafhankelijkheid van Congo (30 juni 1960)

Mannen en vrouwen van Congo,
In naam van de Congolese regering groet ik u, triomferende strijders voor een vandaag overwinnende onafhankelijkheid. Ieder van u, mijn vrienden, die onvermoeibaar aan onze kanten hebben gevochten, vraag ik om deze 30 juni, 1960, een beroemde datum te maken die u onuitwisbaar in uw harten zult graveren, een datum van betekenis waarover u aan uw kinderen zult leren, zodat zij aan hun zonen en aan hun kleinkinderen de grootse geschiedenis van onze strijd voor vrijheid zullen voortvertellen.
Voor de onafhankelijkheid van Congo, zelfs aangezien die vandaag met België wordt gevierd, een vriendschappelijk land met wie we als gelijken omgaan, zal geen Congolees die naam waardig ooit kunnen vergeten dat het door te vechten was dat deze is gewonnen [applaus], een strijd van dag tot dag, een vurige en idealistische strijd, een strijd is waarbij we niet van ontbering en lijden werden gespaard, en waarvoor wij onze kracht en ons bloed gaven.
Wij zijn trots op deze strijd, van tranen, van brand en van bloed, tot in de diepten van ons zijn, want het was een edele en juiste strijd, en onontbeerlijk om een eind te maken aan de vernederende slavernij die ons met geweld werd opgelegd.
Dit was ons lot gedurende tachtig jaar koloniaal regime; onze wonden zijn nog te vers en te pijnlijk voor ons om hen uit ons geheugen te bannen. Wij hebben kwellend werk gekend, dat in ruil voor salarissen werd geëist die ons niet toelieten genoeg te eten om de honger weg te nemen, of onszelf te kleden, of ons fatsoenlijk te huisvesten, of onze kinderen op te voeden als schepselen die we liefhebben.
Wij hebben ironie, beledigingen, slagen gekend die we ‘s ochtends, ‘s middags en ‘s avonds doorstonden, omdat wij Zwarten zijn. Wie zal vergeten dat aan een zwarte ‘tu’ werd gezegd, zeker niet als aan een vriend, maar omdat het meer eerbare ‘vous’ alleen voor blanken werd gereserveerd?
Wij hebben ons land zien veroverd worden, in naam van zogezegde legale wetten die in feite slechts erkenden dat macht recht is.
Wij hebben gezien dat de wet niet hetzelfde was voor een blanke en een zwarte, toegeeflijk voor de eerste, wreed en onmenselijk voor de ander.
Wij zijn getuige geweest van het afschuwelijke lijden van diegenen die veroordeeld waren voor hun politieke standpunten of godsdienstige overtuigingen; verbannen in hun eigen land, was hun lot werkelijk slechter dan de dood zelf.
Wij hebben gezien dat er in de steden prachtige huizen voor de blanken en afbrokkelende barakken voor de zwarten waren, dat een zwarte niet in de voor film geschikte huizen, in de restaurants, in de winkels van de Europeanen werd toegelaten; dat een zwarte in het scheepsruim, aan de voeten van de blanken in hun luxecabines reisde.
Wie zal ooit de slachtingen vergeten waarbij zo velen van onze broeders omkwamen, de cellen waarin diegenen werden geworpen die weigerden zich aan een regime van onderdrukking en uitbuiting te onderwerpen [applaus]?
Dat alles hebben wij verdragen, mijn broeders.
Maar wij, die de stem van uw verkozen vertegenwoordigers het recht heeft gegeven ons geliefde land te leiden, wij die in ons lichaam en in ons hart onder de koloniale onderdrukking hebben geleden, wij vertellen u zeer luid, dat alles is voortaan beëindigd.
De Congolese Republiek is afgekondigd, en ons land is nu in de handen van zijn eigen kinderen.
Samen, mijn broeders, mijn zusters, gaan wij met een nieuwe strijd, een sublieme strijd beginnen, die ons land tot vrede, welvaart, en grootheid zal leiden.
Samen gaan wij sociale rechtvaardigheid vestigen en ervoor zorgen dat iedereen een juiste vergoeding voor zijn arbeid ontvangt [applaus].

Wij gaan de wereld tonen wat de zwarte man kan doen wanneer hij in vrijheid werkt, en wij gaan van Congo het centrum van de zonnestraling voor heel Afrika maken.
Wij gaan de landerijen van ons land bewaken zodat zij echt haar kinderen bevoordeeld. Wij gaan oude wetten herstellen en nieuwe maken die rechtvaardig en edel zullen zijn.
Wij gaan een eind maken aan de onderdrukking van de vrije gedachte en erop toezien dat al onze burgers volledig van de fundamentele vrijheden genieten die in de Verklaring van de Rechten van de Mens worden voorzien [applaus].
Wij gaan alle discriminatie van elke verscheidenheid afschaffen en aan éénieder de positie verzekeren die de menselijke waardigheid, werk en toewijding hem gerechtigen.
Wij gaan niet regeren door de vrede van kanonnen en bajonetten, maar door een vrede van het hart en de wil [applaus].
En wees voor dat alles zeker, beste landgenoten, dat wij niet alleen op onze enorme sterkte en immense rijkdommen zullen rekenen maar op de hulp van talrijke derde landen wier samenwerking wij zullen goedkeuren als die vrij wordt aangeboden, zonder poging om ons aan een vreemde cultuur van om het even welke aard op te leggen [applaus].
Op dit vlak heeft België, eindelijk de stroom van de geschiedenis accepterend, niet geprobeerd om zich tegen onze onafhankelijkheid te verzetten en is bereid geweest om ons hun hulp en vriendschap te bieden, en er is net een verdrag tussen onze twee landen, gelijk en onafhankelijk, ondertekend. Van onze kant zullen wij, terwijl wij waakzaam blijven, onze vrij gegeven verplichtingen naleven.
Aldus zal het nieuwe Congo, onze geliefde Republiek die mijn regering zal creëren, in het binnen- en buitenland, een rijk, vrij, en welvarend land zijn. Maar opdat wij dit doel zonder uitstel zullen bereiken, vraag ik iedereen, wetgevers en burgers, om me met al uw sterkte te helpen.
Ik vraag iedereen om uw stammenruzies te vergeten. Zij putten ons uit. Zij riskeren ons in het buitenland veracht te maken.
Ik vraag de parlementaire minderheid om mijn regering te helpen met een constructieve oppositie en zichzelf strikt te beperken tot wettelijke en democratische kanalen.
Ik vraag iedereen niet vóór om het even welk offer ineen te krimpen om het succes van onze reusachtige onderneming te bereiken.
Samenvattend vraag ik u om onvoorwaardelijk het leven en het bezit van uw medeburgers en van de buitenlanders die in ons land leven, te eerbiedigen. Als het gedrag van deze buitenlanders iets te wensen overlaat, zal onze justitie hen snel uit de Republiek uitwijzen; als in tegendeel, hun gedrag goed is, moeten zij in vrede worden gelaten, want zij werken ook voor de welvaart van ons land.
De onafhankelijkheid van Congo markeert een beslissende stap naar de bevrijding van het volledige Afrikaanse continent [applaus].
Sire, excellenties, mijn dames, mijne heren, mijn beste landgenoten, mijn rasbroeders, mijn strijdmakkers — dit is wat ik u in naam van de regering op deze prachtige dag van onze volledige onafhankelijkheid wilde vertellen.
Onze regering, sterk, nationaal en populair zal de gezondheid van ons land zijn.
Ik nodig alle Congolese burgers, mannen, vrouwen en kinderen uit, om zich resoluut aan de taak te wijden een bloeiende nationale economie tot stand te brengen die onze economische onafhankelijkheid zal verzekeren.
Glorie aan de vechters voor nationale bevrijding!
Lang leve de onafhankelijkheid en Afrikaanse eenheid!
Lang leve het onafhankelijke en soevereine Congo!

BRONNEN TER UITBREIDING:

Bron A: speech van Kasavubu: kan eventueel bij evaluatie van deze module gebruikt worden, om na te gaan of leerlinge de concepten standplaatsgebondenheid en collectieve herinnering begrepen hebben.
Bron B en C: fragmenten uit twee historische werken over de speeches op 30 juni 1960. Het eerste fragment is van de hand van de Congolese historicus Isidore Ndaywel è Nziem, het tweede van de hand van Mathieu Zana Etambala, een Belgische historicus met Congolese roots. Een van deze fragementen zou vergeleken kunnen worden met dat van Van Reybrouck.

Bron A: *Speech van president Kasavubu op 30 juni 1960. Zijn speech stond wél in het protocol. Zijn speech is niet zo combattief als die van Lumumba. Hij benadrukt het bestaan van de verschillende groepen in Congo, die stilaan meer een natie vormen. Hij benadrukt ook de diepe wil van de Congolezen om onafhankelijk te worden. Hij somt in tegenstelling tot Lumumba ook de voordelen op die de kolonisatie bracht.*
Het laatste deel van de speech, dat het meest vriendelijk is voor de (ex-)kolonisator las hij op de bewuste 30ste juni niet voor.

Excellences, mes chers compatriotes, Au moment solennel où la République du Congo se présente au monde et à l'Histoire, pleinement indépendante et souveraine, au moment où nous ressentons intensément le caractère irrévocable et définitif du pas que nous franchissons, nous ne pouvons pas nous empêcher de mesurer la gravité de nos responsabilités et, dans une attitude de profonde humilité, de demander à Dieu qu' il protège notre peuple et qu'il éclaire tous ses dirigeants. Avant toute chose, je voudrais exprimer ici une émotion, la reconnaissance que nous ressentons envers tous ces artisans obscurs ou héroïques de l'émancipation nationale, et tous ceux qui, partout sur notre immense territoire, ont donné sans compter leurs forces, leurs privations, leurs souffrances et même leur vie pour que se réalise enfin leur rêve audacieux d'un Congo libre et indépendant. (Applaudissements.) Je pense à ces travailleurs des chantiers, des usines, à ces agriculteurs de nos plaines et de nos vallées, à ces intellectuels aussi, à tous ceux, jeunes ou vieux, qui ont senti monter dans leur cœur un irrésistible idéal de liberté et qui, quoi qu'il put arriver, ont su rester fidèles à cet idéal et ont su l'accomplir. Je pense à nos femmes aussi qui, sans faiblir un seul instant, ont su réconforter leurs fils, leurs époux dans leurs luttes magnifiques et souvent même, se trouver à leurs côtés au plus près du combat. À vous toutes et à vous tous, artisans incomparables de la grandeur de Notre patrie, le Congo Indépendant que vous avez créé vous dit avec émotion sa gratitude infinie et vous assure solennellement que jamais vous ne serez oubliés.
Tournons-nous maintenant vers l'avenir. L'aube de indépendance se lève sur un pays dont la structure économique est remarquable, bien équilibrée et solidement unifiée. Mais l'état d'inachèvement de la conscience nationale parmi les populations a suscité certaines alarmes que je voudrais dissiper aujourd'hui, en rappelant tous les progrès qui ont déjà été accomplis en ce domaine et qui sont les plus sûrs garants des étapes qui restent à parcourir. Que de différences, en effet, lors de la fondation de notre pays, entre des populations que tout contribuait à maintenir écartées les unes des autres : sans souligner les diversités de langues, de coutumes ou de structures sociales, rappelons simplement les distances énormes qui nous séparaient et le manque de moyens modernes de communication de la fin du siècle passé. Pour se reconnaître, il a fallu se rencontrer. Bon nombre

de populations vivant aux confins de ce vaste pays se sentaient peu proches les unes des autres. Vous avez bien voulu rappeler, Sire, combien le progrès des moyens de déplacement contribua heureusement à enserrer le pays dans un réseau d'échanges qui servit aussi, et grandement, à rapprocher les hommes. Le développement économique, de son coté, amena la création de cités de travailleurs et de centres où les ressortissants des différentes ethnies apprirent à vivre ensemble, à mieux s'apprécier et où, insensiblement, une certaine osmose s'opéra. Les échanges se multipliant, les régions devinrent petit à petit complémentaires les unes des autres et renforcèrent ainsi leur collaboration. Le développement de l'instruction, la création et la diffusion des journaux et périodiques, la multiplication des postes de radio, tout cela contribua à la naissance dans les villes d'abord, dans les milieux ruraux ensuite, d'une opinion publique d'où, petit à petit, se dégagèrent les éléments d'une véritable conscience nationale. La Belgique a eu alors la sagesse de ne pas s'opposer au courant de l'histoire et, comprenant la grandeur de l'idéal de la liberté qui anime tous les cœurs congolais, elle a su, fait sans précèdent dans l'histoire d'une colonisation pacifique, faire passer directement et sans transition notre pays de la domination étrangère à l'indépendance, dans la pleine souveraineté nationale. (Applaudissements.) Mais, si nous pouvons nous réjouir de cette décision, nous ne devons pas oublier que c'est à nous désormais à prendre le relais et à rassembler les matériaux de notre unité nationale, à construire notre nation dans l'union et dans la solidarité. Nous disposons pour cela d'un large éventail de moyens, mais il faudra que nous les utilisions avec sagesse, sans hâte ni lenteur, avec le souci de s'adapter harmonieusement au rythme normal des choses, sans essouffler les populations par une marche trop rapide qui les laisserait hors d'haleine sur le bord de la route, mais sans se complaire non plus dans une admiration béate de ce qui est déjà fait. La conscience nationale pousse depuis longtemps les populations congolaises vers plus de solidarité : nous aurons à favoriser plus que jamais ce mouvement de rapprochement national. Un rôle tout spécial sera dévolu, dans cette recherche d'une plus grande cohésion nationale, aux institutions centrales du pays et surtout à l'action des Chambres législatives. Certains d'entre nous, Messieurs les Sénateurs et Messieurs les Députes, ont pour la première fois, sans doute, côtoyé des élus venant d'autres provinces. Grande a été leur surprise de constater que votre idéal et vos préoccupations étaient si proches les uns des autres. J'ai la conviction que vous ferez de ces assises le véritable creuset d'une conscience nationale toujours plus développée. Nous saurons également, dans tout le pays, développer l'assimilation de ce que quatre-vingts ans de contact avec l'Occident nous a apporté de bien : la langue, qui est l'indispensable outil de l'harmonisation de nos rapports, la législation qui, insensiblement, a influencé sur l'évolution de nos coutumes diverses et les a lentement rapprochées et, enfin et surtout, la culture. Une affinité fondamentale de culture rapproche déjà tous les Bantous, aussi le contact de la civilisation chrétienne et les racines que cette civilisation a poussé en nous permettront aux sangs anciens revivifiés de donner à nos manifestations culturelles une originalité et un éclat tout particulier. Nous aurons à cœur de favoriser l'éclosion de cette culture nationale et d'aider toutes les couches de la population à en percevoir le message et à en approfondir la portée. Nous aurons là une mission essentielle à remplir, car la culture sera le véritable ciment de la nation. Cette recherche, ainsi que la mise en place des matériaux destinés à notre unité nationale, doit devenir la préoccupation dominante de tous. Aucun habitant de ce pays ne peut se refuser de participer à cette œuvre capitale. Nous saurons pour cela, dans ce vaste chantier de quatorze millions d'hommes qui est notre pays, éclairer et guider tous ceux qui y œuvrent dans l'enthousiasme. C'est cette communauté d'efforts, de peines et de travail qui achèvera le plus sûrement d'unir tous les Congolais en une grande, seule et solide nation. Nous montrerons ainsi au monde, par nos actes, que nous sommes dignes de la confiance que le peuple a placée en

nous, et que de nombreux pays nous témoignent déjà. Nous ne les décevrons pas. (Applaudissements.) *Sire, La présence de votre Auguste Majesté aux cérémonies de ce jour mémorable constitue un éclatant et nouveau témoignage de Votre sollicitude pour toutes ces populations que vous avez aimées et protégées. Elles sont heureuses de pouvoir dire aujourd'hui à la fois leur reconnaissance pour les bienfaits que Vous et Vos illustres prédécesseurs leur avez prodigués, et leur joie pour la compréhension dans laquelle Vous avez rencontré leurs aspirations. Elles ont reçu Votre message d'amitié avec tout le respect et la ferveur dont elles Vous entourent et garderont longtemps dans leur cœur les paroles que Vous venez de leur adresser en cette heure émouvante. Elles sauront apprécier tout le prix de l'amitié que la Belgique leur offre et elles s'engageront avec enthousiasme dans la voie d'une collaboration sincère.*
Messieurs les Représentants des Pays Étrangers, Vous avez bien voulu partager nos joies et vous nous avez fait l'honneur de venir nombreux célébrer avec nous ces journées historiques. Aussi des relations d'amitié seront-elles faciles à nouer demain entre notre pays et chacun des États que Vous représentez. Vous qui voyez autour de vous l'immense enthousiasme qui s'empare de toute la Nation, vous qui sentez notre désir de réussir et de bien faire, je vous demande de faire connaître au monde cette image pleine d'espoir que vous emporterez du Congo, et qui est sa vraie image.
Je proclame, au nom de la Nation, la naissance de la République du Congo. Joseph Kasa-Vubu, Chef de l'État[5]
(Bron: http://www.kongo-kinshasa.de/dokumente/lekture/disc_indep.pdf)

BRON B: Isidore Ndaywel è Nziem, Nouvelle histoire du Congo – des origines à la République Démocratique, Brussel, 2009, p. 469-471.
Dit overzichtswerk is van de hand van Isidore Ndaywel, gewoon hoogleraar aan het departement geschiedenis van de universiteit van Kinshasa. Hij is eveneens verbonden aan de universiteit van Parijs.
“La suite de l’ histoire est connue. Le 30 juin, après le Te Deum, avant le banquet, le défilé, les courses cyclistes et autres manifestations eut lieu à 11h, la séance solennelle de transmission des pouvoirs au Palais de la Nation. Il y eut finalement trois discours. Le roi Baudouin rendit hommage à l’ œuvre coloniale et fit des recommandations aux nouveaux dirigeants du Congo, avant de prononcer les mots pathétiques du jour: “Mon pays et moi-même nous reconnaissons avec joie et émotion que le Congo accède ce 30 juin 1960, en plein accord et amitié avec la Belgique, à l’ indépendance et à la souveraineté internationale.” Le président Kasa-Vubu exprima sa reconnaissance à la métropole et se déclara conscient de la lourde responsabilité qui était désormais la sienne.
Dans son allocution non programmée, le Premier ministre Lumumba fit le procès de colonisation belge, dans des termes restés célèbres. Il dénonça les “insultes et les coups”, la “loi qui n’était jamais la même”, les “souffrances de relégués”, les “fusillades et les cachots”, et “la justice d’ oppression et d’ exploitation”.
La cérémonie s’ acheva sur la signature de la déclaration conjointe des gouvernements belge et congolais qui reprenait la formule du roi: “Le Congo accède, ce jour, en plein accord et amitié avec la Belgique, à l’indépendance et à la souveraineté internationale.” Signé, à gauche du document: le

[5] Het schuingedrukte werd niet voorgelezen op de dag zelf, maar stond wel in de versie voor journalisten, zie http://new.lephareonline.net/independance-autocensure-de-kasa-vubu-et-lumumba/

Premier ministre de Belgique, G. Eyskens et le ministre des Affaires étrangères, P. Wigny; à droite, le Premier ministre du Congo, P. Lumumba et le ministre des Affaires étrangères, J. Bomboko."
Le discours de Lumumba fit vagues. Son caractère volontairement iconoclaste n' était pas sans motivation, hanté qu'il était par une possible émeute de la population; il avait voulu compenser la tendance exagérément sereine et académique des propos des premiers orateurs, à l'adresse de l'opinion de la majorité des Congolais, pour qui l'indépendance, après avoir été l' objet de tant de fantasmes, risquait de passer pour une coquille vide. Son intuition était plutôt juste, à en juger par ce qui allait se passer quelques jours plus tard. Les soldats de la Force publique manifestèrent leur désarroi face à cette indépendance qui, au vécu, n' apportait rien de neuf.
Dérouté par la réaction trop négative à son discours, Lumumba estima utile de reprendre la parole lors du toast pour préciser que son intention n'avait été accomplie par les Belges:
„Au moment où le Congo accède à l'indépendance, le gouvernement tout entier tient à rendre un hommage solennel au roi des Belges et au noble peuple qu'il représente pour l' action accomplie ici en trois quarts d'un siècle. Car je ne voudrais pas que ma pensée soit mal interprétée …"
Le mal était fait. Sa réputation était ainsi compromise, amplifiée par l'ampleur de la mauvaise foi, la grande audience de la cérémonie et l'impératif de la bipolarisation dictée par le contexte de la guerre froide, dont les retombées allait s'inscrire jusqu'au cœur de ce premier gouvernement du Congo indépendant et de l'ensemble de la classe politique: d'un côté les "modérés", alliés de l'Europe occidentale et de l'Amérique, de l'autre, "les radicaux", alliés du bloc soviétiques et des pays "progressistes".
"Héros" dans l'univers mondial de la gauche et de l' anticolonialisme, Lumumba passait donc pour être le "diable" dans le camp opposé. Quant à Kasa-Vubu, "homme sage" pour certains, il était le parfait "valet de l' impérialisme" pour d' autres. Le trajectoire postcoloniale du Congo allait payer d'un lourd tribut ce jugement unilatéral."

BRON C: Zana Aziza Etambala, De teloorgang van een modelkolonie- Belgisch Congo 1958-1960, Leuven, 2008, p. 438-439.
Zana Aziza Etambala is een Belgisch-Congolese historicus (geboren in Congo en door adoptie in België terechtgekomen). Hij is verbonden aan het Centrum Interculturalisme, Migratie en Minderheden (onderzoekseenheid politicologie) van de KU Leuven.
In Leopoldstad verliep de officiële plechtigheid van de onafhankelijkheid op 30 juni nogal stroef. Bovendien werd deze ontsierd door het incident in het Paleis van de Natie rond de toespraak van eerste minister Patrice Lumumba. Maar het begon allemaal bij de sterk paternalistische speech van koning Boudewijn. Hij bewierookte Leopold II en andere Congo-beschavers van het rubbertijdperk en deelde als een volslagen schoolmeester goede rapporten uit aan de talrijke koloniale ambtenaren en agenten, technici en missionarissen. En hij vroeg de Congolezen verder met enige welwillendheid naar Belgische raadgevingen te willen luisteren. Het was duidelijk dat de koning een zeer stereotiepe kijk had op wat er zich in Afrika afspeelde.
Ook president Kasavubu kwam niet aandraven met een begeesterende toespraak. Hij geleek meer op een dorpspastoor die vanop de kansel zijn schapen trachtte te overtuigen dat hij boven de politiek stond en op zijn eerste communieziel bedankte hij de blanke burgemeester, die hij het leven echt zuur had gemaakt, voor al het goede dat hij had verwezenlijkt.
Maar het was Patrice Lumumba die het plechtige cenakel stil kreeg. Op een onverbloemde manier gaf hij zijn versie weer van de Belgische koloniale aanwezigheid in het hartje van Afrika. Waar hij in

mei 1956, tijdens een reis met évolués en notabelen in België, nog zeer lovend was over Leopold II, schetste hij nu een totaal ander en bloederig beeld van de Belgische kolonisering.
Hoewel de meeste Congolezen zich verontwaardigd hebben getoond over de manier en het moment waarop dat discours werd uitgesproken, niemand van hen heeft de inhoud echt verworpen. Lumumba was de sentimentele toer opgegaan en gaf de indruk dat hij zich nog in de kiescampagne waande. De blanke aanwezigen hadden het recht om ook verontwaardigd te zijn, niet omwille van het feit dat Lumumba die verhalen over de 'chicote' zo maar uit zijn duim zou hebben gezogen, maar omdat de Congolese eerste minister beweerde dat de onafhankelijkheid van zijn land was behaald na een hevige strijd. België had nu net hemel en aarde verzet opdat er geen militaire clash zou komen, alsook geen uitputtingsslag tussen de kolonie en het moederland. De discussie over de onafhankelijkheid heeft niet lang geduurd; de fakkel is bijzonder snel aan de Congolezen overgedragen geworden. Het was een 'indépendance octroyée' of 'toegekende onafhankelijkheid'? Dat discours werd hem zeker niet in dank afgenomen door Koning Boudewijn, die meteen dreigde zijn kar te keren richting Brussel. Maar men kon hem overtuigen te blijven en tijdens een diner te luisteren naar Lumumba's tweede uitgebreide en 'verbeterde' versie van de Belgisch-Congolese geschiedenis.
Niet alleen blanken toonden zich verbolgen over de toespraak van Lumumba. Langs Congolese kant was men evenmin onverdeeld gelukkig. Albert Kalonji, bijvoorbeeld, een politiek rivaal van Lumumba, kondigde meteen in een korte verklaring aan de pers aan dat hij in de Kamer de premier ging interpelleren over deze zaak. Hij vond Lumumba's discours 'beledigend' voor de koning en voor de Belgische natie en die drukte, volgens hem, niet de gevoelens van de Congolese natie uit.